

Kåre Fenheim

En gang på 1990-tallet

EN STRUKTURALISTISK TILNÆRMING TIL ”DRØMMERE OG DRANKERES” TEKSTUNIVERS

”Drømmere & Drankere” er noe så unikt som et postmoderne roots-orkester. 90-årenes parallell til 80-tallets teatrale bandkonsepter og 70-årenes selvironiske ”glitter”-band velger å fremstå som ”roots”-musikere, ofte ikledd skøyeraktige kostymer alluderende til så vel amerikansk folkekultur som denne konvertert til norske forhold. Avstanden til Sputnik, Håland eller Albrigtsen er på mange måter gitt, men graden av distanse til de nevnte forbilder er nok av en mer *implisitt* art enn hva både kritikere og analytikere hittil har påpekt.

Drømmere og Drankere i sine glansdager på 90-tallet, før folk med musikalsk sans og gode spilleferdigheter kuppet bandet. Fra venstre: Solveig Jacobsen, Morten Haugen, Tufterud og Fenheim (aka Winje). På bildet til høyre kan Kjell Kjelsbrg skimtes med sin kontrabass (fra Norwegian Wood 1993, Klokkerboden, Bærums verk).

Den musikalske siden av ”Drømmere & Drankere” vil vi la ligge til en senere artikkel, selv om skillet mellom tekst og musikk er lite heldig i lys av den strukturalistiske metodes holistiske nødvendighet. Et viktig moment ligger dog i musikkens tilsynelatende folkelighet, understreket av et instrumentvalg inkluderende fiolin (”fele”), mandolin, irsk fløyte og en svært enkel utgave av det folkekjære trekkspillet. Rytmen understrekes som regel ikke, men av og til brukes vaskebrett, tamburin e.l., rytmiske effekter av det mest banale slag, nettopp på grunn av orkesterets populistiske ”image”. Akkordenes antall i en og samme sang overstiger sjelden tre. I denne simplistiske ramme er det at vi må forstå tekstene, som regel ført i pennen av frontfigur og sanger Dag Tuft.

En enkel tematisk katalogisering avslører et påfallende tydelig hovedmotiv. Det dreier seg i første rekke om sanger som tilsynelatende skildrer livet slik det leves av norske ungarer og fraskilte i alderen 20 år og oppover. Disse menn opptrer av og til i grupper (jf ”Danditos i det fri”), men fortrinnsvis ikke bare alene, men også preget av en dyp ensomhet og isolasjon, en grunnleggende singularitet som ganske direkte fører til den *søken* som jeg vil kalle ”den røde tråd” hos ”Drømmere & Drankere”.

Tuftes tekster har gjerne en besnærende konseptuell parallellitet. Uansett variasjon på det mer åpenbare tematiske plan, ligger de grunnleggende konfliktene i lyrikkens dypstruktur svært åpne for den observante lytter. ”Jeg”-personen i så ulike kontekster som trafikkkontrollen i ”Aldri noen som tar bilder”, puben i ”Hadde flax” og den meksikanske baren i ”Snakka aldri spansk” lider alle av en nærmest depressiv sans for det vi kan kalle en *manisk refusjon*, eller

gleden ved å bli forkastet, noe vi også finner i Kafkas univers. Det er denne gjennomgående og stringent gjennomførte aktantiske parallell som etter mitt syn binder Tufte tekster sammen til en enhetlig, nærmest episk struktur, tross det episodiske preget som sangene selvsagt må ha.

Subjektets evige søken etter det vi med et enkelt uttrykk kan kalle *partneren*, utvides i disse tekstene til en mer allmenn søken etter *bekreftelse* i ordets eksistensielle betydning. Symbolbruken er her svært overraskende, men nettopp derfor besnærende. Kanskje på grunn av orkesterets country- eller roots-fernis, skinner en diminuerende symbolikk igjennom. Enkle, folkelige gleder som å bli fotografert ("Aldri noen som tar bilder av meg"), gjennomføre et samleie ("Lensmann") eller kjøre lastebil ("Lå langs med veien"), reflekterer "jeg"-personens metafysiske jakt på stimulans og erkjennelse. I et større perspektiv ser vi her en kulturelt overskridende *eros*-kraft som i en stadig selvutvidende bevegelse favner hele menneskehetens jakt på identitet. Fotografiet blir som sådan et på mange måter *gnostisk* symbol.

I *bilen* møter vi på tilsvarende måte det universelle *reisemotivet*. Et moderne fenomen som de såkalte "road-movies" viderefører på sin side det samme tema, og hos Tufte poengteres de implisitte funksjoner på særpreget vis. Som Vladimir Propp i sin tid påviste, er *fraværet* en forutsetning for aksjon, og hos "Drømmere & Drankere" utdypes dette fravær i ekstrem grad. Det kan føre lytteren inn i vakuumaktige tilstander å overvære en konsert der repertoaret vinkles mot det menneskelige savn. I en tekst som "(Plutselig) smakte whisky'n salt" utkrystalliseres savnet bokstavelig talt mineralsk, men et vanligere symbol finner vi for eksempel i "damebeina" ("Tryner så lett"), der assosiasjonene helt klart ledes mot antikke monotyper (her: søyler). På den annen side bør det også påpekes hvordan reisemotivet får *dobbelt* funksjon i en sang som "Venter på neste tog", der reisen gjennom livet helt klart både foregriper og innebærer en reise mot døden.

Den nevnte "Tryner så lett" slår også an det beslektede, men stadig undervurderte *stimuli*-temaet. Dette er etter mitt syn en tematikk som krever en langt grundigere redegjørelse enn hva plassen tillater her, men det er helt klart at rusopplevelsen fremstår i dualistisk klarhet o en sang som "Hadde flax", på den annen side trekkes vi inn i en gripende og nær sagt glassklar erkjennelse av stimulansens *dialektiske* kraft, i en strofe som "... levra værker værre og mer skallebank" ("Tryner så lett"). Og nok en gang slår den mineraliske symbolikken imot oss, når sangeren nærmest slynger ut begrepet "stein" i den underfundige sangen "Lensmann".

I "Drømmere & Drankeres" litterære univers finner vi videre det jeg vil kalle et aktantisk kvinnebilde, for så vidt komplementært til "jeg"-personens rolle. Dette bildet, eller *ikonet*, som vi her velger å kalle det, har klare deistiske trekk, der hun nærmest *troner* i enden av subjektets tunnellaktige objektakse. Et karakteristisk eksempel *Anne* i "Lå langs med veien", der hun ikler seg lastebilen, på mange måter i tråd med det underliggende hamløpermotivet vi kjenner fra ulike varianter over det samme tema. Vi bør heller ikke glemme for eksempel *Mona*, en kvinneskikkelse – et ikon – med et stolt preg, som leder tankene hen til post-ibseneske kvinner, som i norsk tradisjon har fått sin personlighet meislet ut gjennom utallige verk fra Undset til Vik.

La meg i denne sammenheng få påpeke et kvinnebilde preget av en sjelden kompleksitet, et ikon som nærmest avslører den postmoderne dynamikk jeg antydnet rent innledningsvis. Denne kvinnen, om jeg må få uttrykke meg så direkte, møter vi som en navnløs, men likevel

markert ”jeg”-person i den allerede klassiske ”Cowboy fra Drammen” (også kjent under tittelen ”Solveigs sang”, der referansene til fortidens litterære kvinneskikkelser markeres i unødig grad). Så vel gjennom sin klage som gjennom sin offerrolle aksentueres menneskets tilsynelatende *motsatte* egenskaper, på samme måte som det kvinnelige nettopp her fremstår som også mannlig. Denne underliggende biseksuelle struktur fremtrer her i et glimt som på mange måter tydeliggjør den dualismen som vel er ”Drømmere & Drankeres” mest markerte særpreg.

Som en ufullstendig, men likevel begrunnet påstand, vil jeg foreløpig påpeke nettopp dette: ”Drømmere & Drankere” gir – skjult bak en folkelig fasade – uttrykk for den dualistiske grunnholdning som så mange moderne mennesker lever med. En så enkel faktor som orkesterets navn antyder dette forhold, og ovennevnte elementer som for eksempel reisemotivet, stimulativet og kvinnebildet impliserer alle nettopp denne dualisme. Hos Vinje har vi allerede det kjente, men ikke alltid forståtte *tvisynet*, og at et norsk orkester både gjennom sitt gitaristvalg og sitt dualistiske konsept velger å videreføre og -utvikle dette, vekker uvilkarlig undring så vel som *beundring*. Holder vi dette fenomen sammen med de allerede nevnte *greske* eller *antikke* spor, er det nærliggende å karakterisere ”Drømmere & Drankeres” poesi som en påfallende *nygnostisk* preget litteratur, dog forstått i lys av skolastikkens og den moderne medietids videreutvikling av denne type virkelighetsforståelse.

*

Avslutningsvis vil jeg gjerne tilføye noen enkle tanker omkring den rent språklige struktur. De ulike episke funksjoner er ofte sammenfattet i ekstremt markerte uttrykk, men vi aner likevel smertens ulike stadier under utviklingen av ”jeg”-ets prosjekt. Hør bare på de bastant-lyriske vendinger, som ”...vi preika sammen tre døgn i strekk...” der tretallet impliserer en sublim parafrase over lidelsen, i tråd med *eventyrets* dynamikk, eller en linje som ”...står her blant pølser og potetmos...” der tidsaspektet tydeliggjøres i verbets enkle form.

Det ligger utenfor vårt felt å gjøre rede for sangenes formelle trekk, men la meg likevel få antyde visse særpreg som ikke uten videre kan løsriveres fra tekstenes strukturelle kvaliteter. Når ”jeg”-personen i ”(Plutselig) smakte whisky’n salt” på sin karakteristiske sosiolekt sier ”Jeg møtte deg igjen helt tilfeldig nå i dag” (”jærmøttereiijenheltilfeldinåida”), og i neste linje utelater setningens åpenbare subjekt, opplever lytteren for det første en svært uvanlig forskyvning fra det tradisjonell Oslo Øst-målet til det mer overraskende og mindre brukte, men *jægerske* Drammensmålet. Her knytter Tufte an til en alternativ litterær tradisjon som i disse dager vekker fornyet interesse, ikke minst i lingvistiske miljøer, For det andre møter vi her en sublim rytmikk, der språkets *egen* dynamikk virker styrende på så vel rimmønster som den slentrende, men likevel klart jambiske grunnrytmen.

La meg konkludere med følgende påstand: Tross det relative fravær av *hjelpere* og *motstandere* i ”Drømmere & Drankeres” tekster, aner vi likevel en strukturell videreføring av de klassiske grunnmotiver i så vel folkedikting som tragedie og moderne litteratur. Subjektets hjelpeløse drift i tilværelsens irrganger kontrasteres i møtet med det kvinnelige objekt, og den eksistensielle avmakt utkrystalliseres i metrisk slående vendinger: ”...hu jeg fikk til slutt smaker mest som antabus.” Det nygnostiske og i særlig grad dualistiske særpreg meisles ut i en enkel og tilsynelatende folkelig symbolikk, der ikke minst *stimulansen* verdsettes på en måte vi sjelden finner i dagens krattskog av såkalt kultur.

(Hentet fra *Ergo* 8/93)